

**DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMEN YETİŞTİRME
PROGRAMLARINA İLİŞKİN KALİTE STANDARTLARININ BELİRLENMESİ¹**

**The Determination of the Quality Standards of Training Curriculum Related to
Teachers of Religion Culture and Moral Education**

Emine Zehra TURAN
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

Mustafa TAVUKÇUOĞLU
Konya Necmeddin Erbakan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

ÖZET

Bu araştırmanın genel amacı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri Yetiştirme Programlarına ilişkin kalite standartlarının belirlenmesi, belirlenen standartların uygunluğu ve standartların önem derecesinin ortaya konulmasıdır. Bu araştırma kısa vadede yükseköğretime, uzun vadede ise Bologna sürecine üye ülkeler arasında olan Türkiye'nin geleceğine katkı sağlaması düşünülmektedir. Eğitimin her alanda olduğu gibi, din eğitimi alanında da kalite standartlarının belirlenmesi hayata daha nitelikli, daha bilimsel bakan öğretmenlerin yetiştirilmesini sağlayacaktır. Genel tarama modelinde yapılmış olan bu araştırma için nicel veri toplama aracı geliştirilmiştir. Nicel verileri toplamak amacıyla Erişen (2001)'in geliştirmiş olduğu ölçekten yararlanılmış ve bu ölçek Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimine uyarlanmış ve ölçeğe dönüştürülmüştür. Geliştirilmiş ölçeğe 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Yetiştirme Programlarında Kalite Standartları', DKÖPKS ölçeği adı verilmiştir. Kullanılan ölçek 15 ayrı boyut olmakla birlikte, iki ana bölümden ve toplamda 80 maddeden oluşmaktadır; birinci bölümde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) öğretmen yetiştirme programında olması gereken standartlar, ikinci bölümde ise DKAB Öğretmenliği mezununda olması gereken standartlar yer almaktadır. Bu ölçek Ocak 2012 ile Haziran 2012 tarihleri arasında Türkiye'nin çeşitli illerinde görev yapan İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarına, DKAB Öğretmenlerine ve DKAB Öğretmen Adaylarına uygulanmıştır. Çalışma grubu toplamda 522 kişiden oluşmaktadır. Bunlardan 79'u çeşitli illerde görev yapan öğretim elemanları, 189'u çeşitli illerde çalışan DKAB Öğretmenleri ve 261'i ise Atatürk, Dokuz Eylül, Marmara, Necmettin Erbakan, Uludağ Üniversitesi DKAB Öğretmen adaylarıdır. Toplanan veriler SPSS'de Kruskal Wallis ve Mann Whitney U kullanılarak analiz edilmiştir. Ayrıca bazı alt problemlerin çözümlenmesinde ortalama, frekans, yüzde, standart sapma, varyans vb. betimsel istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Yetiştirme Programına Yönelik Kalite Standartlarına ihtiyaç duyulduğu ve farklı ülkelerde din eğitiminde kalite standartlarının belirlenmiş olduğu ortaya çıkmıştır. Diğer öğretmenler gibi DKAB öğretmenleri de, kendilerinden beklenen görevleri verimlilikle yerine getirebilmeleri için kaliteli bir öğretmen yetiştirme sistemine dahil olmaları gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni, Öğretmen Adayı, Öğretim Elemanı, Standart, Kalite Standardı, Eğitim Programı, Yüksek Öğretim, İlahiyat, Öğretmen Yetiştirme Programı.

ABSTRACT

The overall objective of this research is to determine the quality standards of training curriculum related to teachers of religion culture and moral education and to reveal the compliance to determined standards. This research is assumed in short term to contribute to higher education and in long term to the future of Turkey which is one of Bologna candidate countries. As the other fields of education; the determination of quality standards in religious education that will provide training teachers who would consider life efficiently and

¹ Bu araştırma Necmeddin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde 2013 yılında hazırlanan doktora tezinden türetilmiştir.

scientific oriented. The quality standards which are fruitfully applied among many educational -institutions in many developed countries are the best evidence as being the key of innovation and development in the view of total quality. Besides, this is essential for Turkey's future to apply that concept in all educational levels, including the training curriculum for teachers. This research has been carried out in the regards of general lineated model and it has been developed to collect quantative data, the scale designed by Yavuz Erişen was utilized and this scale was adapted and transformed into a survey. With the help of the presence of improved respondents, the survey was called "religion and ethics teacher training curriculum quality standards", abbreviated as DKÖPKSÖ. The survey comprises besides different dimensions; two main section and a total of 80 standards. In the first section the standards of religious culture and moral education program of teacher training and in the second section, the necessary standards on students who graduate from that program. This survey had been applied between January 2012 and June 2012 on the one side to the academic staff of theology faculties working in various regions of Turkey, on the other side, to the current religion-morale education teachers and trainees of this department (8 th semester students). The whole study group consists of 522 subjects, 79 of whom are faculty members and 189 are teachers working in various provinces and 261 are teacher candidates of religious culture and moral education from Atatürk, Dokuz Eylül, Marmara, Necmettin Erbakan and Uludağ Universities. The collected data were analysed with SPSS by the use of KrusWallis Test and Mann Whitney U Test. In addition, the analyse of some sub-problems, frequency rate, derivational standart, variance etc. and descptive statistical technique were entirely used. With the result of religion and ethics research; the need of quality standards for Religion and Morale Education training department was revealed. Moreover, the tendency towards quality standards in different countries is an undeniable truth.

Keywords: Religious and Morale Culture Teacher, Teacher Candidate, Faculty Member, Standard, Quality Standard, Training Program, Higher Education, Theology, Teacher Training Program.

GİRİŞ

21. yüzyılla birlikte kalite, iletişim, teknoloji ve bilgi adına büyük mesafeler kat edilmiştir. Bu gelişmeleri sağlayan en temel faktör şüphesiz "insan"dır. İnsanın daha nitelikli olmasının hedeflendiği ülkelerde, refah seviyesinin yükseldiği ve gelişmişlik düzeyinin arttığı da görülmektedir. Bilginin en önemli sermaye olduğu ülkelerde kaliteden taviz verilmemektedir. Kalite kavramının evrensel kullanımda birden fazla anlamı vardır. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük'te kalite kavramının karşılığı nitelik olarak yer alırken; Nitelik ise 1. Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik, vasıf, keyfiyet, 2. Bir şeyin iyi veya kötü olma özelliği, kalite, 3. Bireyi, nesne veya yaşantının bir yönünü ötekilerden ayırt etmeye yarayan ve ölçülebilen özellik, keyfiyet olarak tanımlanmaktadır. Kalite, bir mal ya da hizmetin belirli bir gerekliliği karşılayabilme yeteneklerini ortaya koyan karakteristiklerin tümüdür (asq, 2013). Herkesin üzerinde uzlaştığı bir kalite kavramı tanımlamak oldukça zordur. Nitekim işletmelerde farklı niteliler olsa bile, bu kavramın eğitimle de çok yakından ilişkisi olduğu bilinmektedir. Eğitim sistemlerinde süreklilik ve verimlilik esastır. Kalite denildiğinde eğitim sisteminin beğenilmesi, kusursuzluğu, insanların yenilikleri izleyebilme becerisi ve bu konudaki bilgisi, diğer ülkelerdeki değişimlerin takibi gibi konular gündeme gelmektedir. Eğitim kurumlarının temel amaçlarından birisi de kalite geliştirme, iyileştirme ve değerlendirmedir. Bilim üreten, ileten ve öğreten yükseköğretim kurumlarının görevlerinin birisi de eğitim vermektir. Bu kurumlar etkinliklerini daha verimli ve daha etkili gerçekleştirmek için sürekli kendi kalitelerini iyileştirmek ve diğer bir ifadeyle

toplam kalite anlayışlarını geliştirmek zorundadırlar. Avrupa’da ortak bir yükseköğretim alanı yaratma fikri olan, Bologna süreci bazı kavramları ve süreçleri de beraberinde getirmiştir. Kalite standartları ve akreditasyon kavramları, uzun süre gündemden düşmeyecek kavramlar arasında yerlerini çoktan almışlardır. Gelişmiş ülkelerin eğitim süreçlerinde kalite ve akreditasyon konusunda yoğun bir çalışma gözlenmektedir. Yeni insan profilinde kalite ve bilgi daha ön plana çıkmaktadır. Avrupa Yüksek Öğretim Alanında Kalite Güvencesi Birliği (European Network of Quality Assurance Agencies - ENQA), tarafından kalite güvencesi politikası ve prosedürleri belirlenmiştir. Yükseköğretim kurumları içinde iç kalite güvencesi için Avrupa standartları ve ilkeleri tanımlanmıştır. Buna göre kurumlar, programları ve ödülleri kalite ve standartlarının güvencesi için bir politikaya ve birleşik prosedürlere sahip olmalıdırlar. Kendilerini, açıkça yaptıkları işte kalite ve kalite güvencesinin önemini tanıyan bir kültürün gelişmesi konusunda da sorumlu görmelidirler. Bunu gerçekleştirmek için kurumlar, kalitenin devamlı artımı için bir strateji geliştirmeli ve bunu yerine getirmelidirler. Strateji, politika ve prosedürler resmi bir statüye sahip olmalı ve kamu için elde edilebilir olmalıdır. Ayrıca, öğrenci ve diğer katılımcılar için de bir rol içermelidir (ENQA, 2005). Miraz (2007: 43)’e göre, “yükseköğretim kurumlarında standartların ve göstergelerin belirlenmesi dünyada yaygın bir uygulama haline gelmiştir. Bazı ülkeler kalite standartlarını kendi tarihlerine, kültürlerine ve geleneklerine göre şekillendirmektedirler. Bu nedenle standartları belirlerken belli bir bilimsel süreç yoktur. Standartları belirleme biraz da o programı yaşayacak olan kişilerin standarda ve kaliteye yüklediği anlama göre değişmektedir”.

Yükseköğretim kurumlarında kalite standartlarını belirlemek ve kaliteyi ölçmek oldukça zor ve uğraştırıcı bir süreçtir. Bu değerlendirmenin uzman bir grup ya da komisyon tarafından yapılması gerektiğini vurgularlar (Ingvarson ve diğ, 2007). 2001 yılında Bologna sürecine dahil olmuş bir ülke olan Türkiye’de, nüfus artışına paralel olarak eğitilmiş olan insan gücü ihtiyacı her geçen gün artmaktadır. Bir ülkenin gelişmesinin ve kalkınmasının, insanlarına ve aldıkları eğitimlere bağlı olduğu bilinmektedir. Yetişmekte olan insan gücünün nitelikli, kaliteli bir eğitimden geçmesi çok büyük önem arz etmektedir. Özellikle de din eğitimi konusu üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konudur. Toplumun her kesimine hurafelerden arınmış, doğru ve nitelikli bir din eğitimi verilmesi gerekmektedir.

İlahiyat ve Eğitim Fakültelerinde DKAB öğretmenleri yetiştirilmektedir. İlahiyat Fakültelerinde bugüne kadar herhangi bir standartlaşma çalışması yapılmamıştır. Türkiye’de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) öğretmeni yetiştiren eğitim kurumu Eğitim ve İlahiyat

Fakülteleri'dir. Bu fakültelerde din eğitimi standartlarının ivedilikle oluşturulması ve ardından da öğretmenlerin, programın bu standartlara uygunluğunun kontrol edilmesi gerekmektedir. İlahiyat Fakültelerinde öğretmen yeterlilikleri çalışılmış olsa da, kalite standartlarını oluşturma çabaları bugüne kadar hiç olmamıştır. Dolayısıyla bu fakültelerde din eğitimi standartlarının oluşturulması ve akredite edilmesi gerekmektedir. Nitelikli öğretmen yetiştirmek isteyen tüm fakülteler bu konuya eğilmek zorundadırlar.

Öğretmen yetiştirmede, standartları belirlerken önemli diğer bir nokta ise öğretmen yeterlilikleridir. Standartları belirlerken öğretmen yeterliliklerinin hangi düzeyde olduğunu bilmek gerekmektedir. Bologna süreci kapsamında Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ve Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi belirlenmiştir.

1. Problem Durumu

DKAB Öğretmen Yetiştirme Programlarına İlişkin Kalite Standartları Neler olmalıdır?

1.1. Alt Problemler

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Yetiştirme Programlarına Yönelik Kalite Standartlarının Belirlenmesi amacıyla aşağıdaki alt problemlere öğretim elemanlarının, öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin katılımıyla cevap aranmıştır.

1) Katılımcılara göre, DKAB öğretmen yetiştirme programlarına ilişkin kalite standartları, uygun mudur?

2) Katılımcıların göre, DKAB öğretmen yetiştirme programlarına ilişkin kalite standartlarının boyutları ne düzeydedir?

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma, DKAB Öğretmen Yetiştirme Programlarına İlişkin Kalite Standartlarının oluşturulması ve İlahiyat Fakülteleri öğretim elemanlarının, DKAB öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının bu konu hakkındaki görüşlerinin belirlenmesini amaçlamıştır. Kalite standartları oluşturulduktan sonra DKAB öğretmenleri Uluslararası Eğitim ve Kalite Standartları Kuruluşları tarafından kabul edilebilirler. Ayrıca DKAB öğretmenleri eğitim ve kalkınma programları içerisinde yer bulup, uluslararası tanınma ve kabul edilebilirlik unsurlarına sahip olabilirler. Ayrıca bu araştırma ile DKAB öğretmeni yetiştirme programlarının daha dinamik bir yapı kazanmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

3. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Yetiştirme Programlarının Standartlarını Belirlemeye yönelik olduğu için, belirlenen standartların uygun olup olmadığını tespit etmek için, araştırma modeli olarak tarama modeli seçilmiştir. Tarama modeli, “Var olan durumu, var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan tarama modelidir. Genel araştırma modelleri arasından, tarama modeli, araştırmanın geçmişte ya da halen var olan durumuyla ilgili hipotezleri test etmek ya da sorunları cevaplamak için veri toplamayı ya da betimlemeyi sağlayan bir araştırma modelidir. Tarama modelleri, genellikle en basit anlamıyla anket yapılarak hızlı ve kolay bir şekilde veri toplama olarak görülse de aslında oldukça kompleks araştırmalardır” (Karasar, 2012: 77).

4. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 522 kişi oluşturmaktadır. Çalışma grubu üç farklı gruptan oluşmaktadır: öğretim elemanları, öğretmen adayları ve öğretmenler. Birinci grup, Türkiye'nin farklı üniversitelerinin İlahiyat Fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarından ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilen ve gönüllü olan 79 öğretim elemanıdır. Ölçüt örnekleme göre, seçilen üniversitelerde en az on yıldır hem İlahiyat Eğitimi, hem de DKAB Eğitimi yer almaktadır. İkinci grup Atatürk, Dokuz Eylül, Marmara, Necmettin Erbakan ve Uludağ Üniversiteleri DKAB Öğretmenliği ve İlahiyat Fakültesi pedagojik formasyon alan DKAB öğretmen adayları olan 261 öğrencidir. Üçüncü grup ise Türkiye'nin çeşitli illerinde görev yapan ve gönüllü olan 182 DKAB öğretmenidir.

Tablo 1: Öğretmen Adaylarının Demografik Özellikleri

	Değişkenler	f	%	Toplam
Cinsiyet	Kadın	180	69	261
	Erkek	81	31	
Üniversite	Dokuz Eylül	46	18	261
	Marmara	32	12	
	Atatürk	55	21	
	Uludağ	66	25	
	Necmettin Erbakan	58	22	
Bölüm	Eğitim Fakültesi DKAB Bölümü	188	72	261
	İlahiyat Fak. Pedagojik Formasyon	73	28	

Tablo 1'e göre, çalışma grubunda yer alan öğretmen adayları, toplamda 261 (%50) kişi olmak üzere, Atatürk, Dokuz Eylül, Necmettin Erbakan, Marmara, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi son sınıf öğrencileri ve pedagojik formasyon dersi alan İlahiyat Fakültesi son sınıf öğrencileridir. Çalışma grubuna dahil olan öğretmen

adaylarının %69'u kadın, %31'i erkek olmak üzere, toplamda 261 kişiden oluştuğu görülmektedir. Bunlardan %18'i Dokuz Eylül, %12'i Marmara, %21'i Atatürk'ten, 25'i Uludağ'dan, 22'i Necmettin Erbakan Üniversitesi öğretmen adayları oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarından %72'si Eğitim Fakültesi DKAB Bölümü ve %28'i ise İlahiyat Fakültesi Pedagojik Formasyon öğrencileridir.

Çizelge 2'nin verilerine göre, araştırmaya Türkiye'nin farklı illerinden toplamda 182 (%34.9) öğretmen katılmıştır. Çalışma grubuna dahil olan öğretim elemanı sayısı ise 79'dur. Çalışmaya dahil olan öğretmenlerden % 25'i kadın, %75'i erkektir. Katılımcıların yüzde 21'ini 1-5 yıl, yüzde 26'sını 6-11 yıl, yüzde 8,8'sini 11-15 yıl, yüzde 19'sunu 16-21, yüzde 16'sını 21-30 arası ve %8,2'sini ise 30 sene veya daha üstü kıdeme sahip olanlar oluşturmaktadır. Tablo 3.4'e göre çalışma gurubuna dahil olan öğretmenlerin %84'ü İlahiyat Fakültesi Eski Lisans, % 6'sı İslam Enstitüsü, % 5'i Eğitim Fakültesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği, % 5'i Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü Öğretmenliği mezunudur.

5. Ölçme Aracının Özellikleri

Ölçek 80 maddelik 5'li likert tipindedir. 80 tane standart 15 boyut içerisinde yer almaktadır. Ölçekte ayrıca standardın uygun olup olmadığı da yer almaktadır. Öğretmenler ve öğretim elemanları için ayrı, öğretmen adayları için ayrı bir ölçek düzenlenmiştir.

Din Kültürü Öğretmen Yetiştirme Programları Kalite Standartları Ölçeği (DKÖPKSÖ) hazırlanmıştır. Geliştirilen Ölçeğinin yapı geçerliğini test etmek için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) çalışması gerçekleştirilmiştir. DFA çalışması için 400 (%55 kız, %45 erkek) kişi araştırmaya dâhil edilmiştir.

DFA çalışmasında daha iyi uyum değerleri elde etmek için elde edilen modifikasyon indeks değerleri incelenerek uygun maddeler arasındaki korelasyonlar serbest bırakılmıştır (Ek 7). Nihai modele ilişkin elde edilen uyum değerleri Tablo 3'de özetlenmiştir. Modelde yer alan tüm yollar 0,001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3. DFA Çalışması Sonucunda Elde Edilen Uyum Değerleri

χ^2	χ^2/sd	p	CFI	RMSEA	SRMR
6363,01	2,16	<0,001	0,85	0,05	0,05

Literatürde DFA çalışmalarında rapor edilmesi tavsiye edilen dört uyum iyiliği değeri bulunmaktadır. Bu uyum iyiliği değerleri; χ^2/sd , CFI, RMSEA ve SRMR değerleridir (Kline, 2005). Tablo 3 'deki uyum değerleri incelendiğinde, genel olarak, modelin kabul edilebilir düzeyde uyum değerlerine sahip olduğu anlaşılmıştır (Meydan ve Şeşen, 2011). Modelin karmaşıklığı dikkate alındığında elde edilen uyum değerlerinin yeterli olduğu söylenebilir.

5.1. Ölçeklerin Geçerlik ve Güvenirlik Kanıtları

Ölçme aracının geçerlik kanıtlarını toplamak için beş farklı alandaki (iki Din Eğitimi, iki Mesleki Eğitim, iki Program Geliştirme, bir Ölçme ve Değerlendirme, bir İlköğretim Bölümü) uzmanlardan görüş alınmış ve ölçme aracına son şekli verilmiş ve geçerlilik sağlanmıştır.

Ölçeğin güvenilirliğine yönelik Cronbach Alpha 0,96 olarak hesaplanmıştır. Ölçme aracının boyutlara göre güvenilirliği hesaplanmış ve 15 boyuta ait güvenilirlik aşağıda tabloda verilmiştir:

Tablo 4: Boyutların Cronbach Alfa Değerleri

Boyutlar	Cronbach Alpha
1. Fakülteye Öğrenci Kabulüne İlişkin Standartlar (6 Madde)	,79
2. Eğitim Programının Felsefesine- Hedeflerine İlişkin Standartlar (6 madde)	,77
3. Eğitim Programının İçeriğine İlişkin Standartlar (9 madde)	,87
4. Öğretme-Öğrenme Stratejilerin/Yöntemlerine İlişkin Standartlar (3 madde)	,83
5. Güvenlik ve Sağlık Hizmetlerine İlişkin Standartlar (3 madde)	,87
6. Özel Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Standartlar (4 madde)	,87
7. Rehberlik ve Destek Hizmetlerine İlişkin Standartlar (4 madde)	,87
8. İnsan Kaynaklarına İlişkin Standartlar (4 madde)	,88
9. Kütüphane ve Teknoloji Merkezine İlişkin Standartlar (4 madde)	,82
10. Tesisler ve Donanıma İlişkin Standartlar (4 madde)	,84
11. Finansmana İlişkin Standartlar (3 madde)	,88
12. Programı Değerlendirmeye ve Geliştirmeye İlişkin Standartlar (4 madde)	,88
13. Toplumsal Standartlar (8 madde)	,90
14. Özel Alan (Din Öğretimi) Standartlar (12 madde)	,92
15. Öğrenci Başarısını Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin Standartlarda (6 madde)	,91

Tablo 4'e göre, 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Yetiştirme Programlarına İlişkin Kalite Standartları Belirlenmesi' ölçeğinin alt boyutlarına yönelik Cronbach Alpha değerleri sırası ile, "Öğrenci kabulüne ilişkin" boyut için 0,79, "Felsefesine-hedeflerine ilişkin" boyut için 0,77, "Programın içeriğine ilişkin" boyut için 0,87, "Öğretme-öğrenme stratejilerine/yöntemlerine ilişkin" boyut için 0,83, "Güvenlik ve sağlık hizmetlerine ilişkin" boyut için 0,87, "Özel eğitim ihtiyaçlarına ilişkin" boyut için 0,87, "Rehberlik ve destek hizmetlerine ilişkin" boyut için 0,87, "İnsan Kaynaklarına İlişkin" boyut 0,88, "Kütüphane ve teknoloji merkezlerine ilişkin" boyut 0,82, "Tesisler ve Donanıma İlişkin" boyut 0,84, "Finansmana İlişkin" boyut 0,88, "Programı Değerlendirmeye ve Geliştirmeye İlişkin" boyut 0,88, "Toplumsal Standartlara ilişkin" boyut 0,90, "Özel Alan Din Öğretimine ilişkin" boyut 0,92, "Öğrenci Başarısını Ölçme ve Değerlendirmeye ilişkin" boyut 0,91 olarak hesaplanmıştır.

6. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada araştırmamanın amaçlarına bağlı olarak, veriler araştırmacı tarafından ölçek formuyla toplanmıştır. Nicel verilerin elde edilmesi için hazırlanan 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Yetiştirme Programlarına İlişkin Kalite Standartlarının Belirlenmesi' ölçeği;

- ✓ İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri alanında çalışan öğretim elemanlarına uygulanmıştır.
- ✓ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerine uygulanmıştır.
- ✓ Eğitim Fakültesi DKAB Öğretmenliği ve İlahiyat Fakültesi Pedagojik Formasyon öğrencilerine uygulanmıştır.
- ✓ Araştırmacı ölçeklerin uygulanmasına Ocak 2012'de başlanmış, Haziran 2012'de sonuçlandırılmıştır. Ölçekler öğretmenlere mail yoluyla gönderilmiştir. Tesadüfi örneklem yoluyla seçilen Türkiye'nin 81 ilinde bulunan 810 tane okulun mail adreslerine ölçek gönderilmiştir. Ölçekler online bir anket programı üzerinden gönderilmiş, katılımcılar uygulamayı internet aracılığıyla gerçekleştirmişlerdir. Öğretmenlerin bazıları anlaşılmayan maddeler hakkında soru sormuşlar, onlara mail yoluyla gerekli açıklamalar yapılmıştır. Öğretmenlere sosyal medya (facebook, twitter, mail grupları) üzerinden de ölçek paylaşılmıştır. Bu paylaşım belli aralıklarla birden çok kez yapılmıştır. Öğretmenlerden 215'e yakın ölçeğe dönmüştür. Ölçek formlarının hiç doldurulmayanların, çok az sayıda maddelerin dolduranların ya da maddelerin eksik olarak dolduranların ölçekleri değerlendirmeye alınmamıştır. Bu nedenle geçerli olan ölçek sayısı 182'e düşmüştür.

- ✓ Öğretim elemanlarına uygulanan ölçekler için Türkiye’de Eğitim Fakültelerinde görev yapan DKAB öğretim elemanlarına ve tüm İlahiyat Fakülteleri felsefe ve din bilimleri ana bilim dalı öğretim elemanlarının (din eğitimi, din psikolojisi, din sosyolojisi, din felsefesi) mail adreslerine internet üzerinden ulaşılmış ve onlara ölçek gönderilmiştir. Sadece 79 öğretim elemanı ölçeği doldurup göndermişlerdir. Bazı öğretim elemanları İlahiyat ve DKAB Fakültelerinde derslere girmelerine rağmen, DKAB programına çok hâkim olmadıkları için ölçeğe cevap vermek istemediklerini belirtmişlerdir. Veri toplama aracında yer alan maddelerin çok olması nedeniyle öğretim elemanlarında ki uygulamalarda güçlük çekilmiş ve sadece gönüllü olanlar ölçeğe katılmışlardır.
- ✓ Öğretmen adaylarının ölçekleri araştırmacı tarafından çoğaltılıp, beş ayrı üniversiteye, Atatürk, Dokuz Eylül, Marmara, Necmettin Erbakan, Uludağ, gönderilmiş ve araştırmacı tarafından ya da gönüllü bir öğretim elemanı tarafından öğretmen adaylarına ölçeği uygulanmıştır. Uygulamaya Eğitim Fakülteleri DKAB bölümleri öğretmen adaylarının yanı sıra, İlahiyat Fakülteleri formasyon öğrencilerinin de DKAB öğretmeni olarak ataması yapıldığı için dahil edilmiştir. Toplamda 325 tane ölçeği gönderilmiş, bunlardan 289 tanesi doldurulup geri gönderilmiş ve 261 tanesi geçerli sayılmıştır. Gönderilen ölçeklerin bir kısmı değerlendirmeye alınmamıştır. Değerlendirmeye alınmayan ölçeklerin iptal edilme nedenleri, ölçek formlarının hiç doldurulmaması, çok az sayıda maddelerin doldurulması ve eksik olarak maddelerin doldurulması şeklinde sıralanabilir.

7. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmanın amacına yönelik “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Yetiştirme Programlarına İlişkin Kalite Standartlarının Belirlenmesi” için düzenlenen ölçek ile elde edilen ham veriler, Microsoft Excel programında ve SPSS (The Statistical Paket for Social Sciences) 18.0 paket programında analiz edilmek için bilgisayara yüklenmiştir. Ölçeğin verilerinde eksik ya da hatalı olanlar inceleme kapsamı dışında tutulmuştur. Verilerin analizinde sırasıyla aşağıdaki istatistiksel işlemler kullanılmıştır.

DKAB Öğretmenlerinin, Öğretmen Adaylarının ve DKAB ve İlahiyat Öğretim Elemanlarının kişisel bilgileri (eğitim durumu, kıdem, bölüm, cinsiyet) için, frekans ve yüzde teknikleri kullanılmıştır. DKAB Öğretmen Yetiştirme Programlarına İlişkin Kalite Standartlarını Belirlemeye yönelik likert tipi maddelerin çözümü için frekans, yüzde ve aritmetik ortalama kullanılmıştır.

Katılımcıların görüşlerini belirlemek için uygulanan ölçekte yer alan likert tipi maddeler, beşli derecelendirme ölçeğin değerlendirme aralıkları, elde edilen verilerin

akademik ortalamaları (\bar{X}) ve standart sapmaları (ss) dikkate alınarak yorumlanmıştır. Ayrıca gruplar arasında fark olup olmadığını tespit etmek için Kruskal Wallis ve Mann Whitney U Testleri yapılmıştır. Derece aralıklarının eşit olduğu varsayılmış ve aritmetik ortamlar için puan aralığı katsayısı 0.79 olarak belirlenmiştir. Puan aralığı belirlenirken en yüksek puan değerinden en düşük puan değeri çıkartılmıştır. Bulunan değer ölçekteki toplam derece sayısına bölünmüştür. En yüksek değer (5) ile en düşük değer (1)/5 basit formülü ile belirlenmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni Yetiştirme Programlarına İlişkin Kalite Standartlarının Belirlenmesi’ (DKÖPKSÖ) ölçeği yoluyla elde edilen verilerden ulaşılan bulgular ve bu bulguların yorumları yer almaktadır. Öğretim elemanlarının, öğretmenlerin ve öğrencilerin (öğretmen adaylarının) DKAB öğretmen yetiştirme programlarına ilişkin kalite standartları hakkında görüşleri bulguya dönüştürülmüş ve yorumlanmıştır.

1. Alt probleme ilişkin bulgular: katılımcı gruplara, “DKAB öğretmen yetiştirme programlarına ilişkin kalite standartları uygun mudur?” şeklinde soru ölçekte ifade edilmiştir.

Maddelerin uygunluğuna ilişkin olarak katılımcıların görüşlerini içeren bulgular Tablo 5’de görülmektedir.

Tablo 5: Katılımcılara Göre Standartların Uygunluğu

Standartlar	f	%
Uygundur	502	96,25
Uygun Değildir	20	3,75

Tablo 5’e göre DKAB öğretmen yetiştirme programlarında tüm standartların uygunluğu katılımcı gruplarda %96’nın üzerindedir. Yani standartların katılımcıların büyük bir çoğunluğu tarafından kabul edildiği söylenebilir.

Standartların uygunluğuyla ilgili grupların görüşleri değerlendirildiğinde, “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin uzak amaçlarına uygun olması” için katılımcıların % 8’i tarafından uygun görülmemiştir. Grupların görüşleri birlikte değerlendirildiğinde “Toplumsal ve evrensel ahlaki değerlerle uyumlu olması” standardı katılımcıların %98’i tarafından uygun bulunmuştur.

2. Alt problem: “İkinci alt problem katılımcıların tümünün DKAB Programlarına İlişkin kalite standartlara katılma düzeyi nedir?” şeklinde idi.

15 boyutta toplanan standartlar, boyut boyut ele alınarak, elde edilen veriler aşağıda yorumlanmıştır.

Tablo 6: Katılımcıların Grupların DKAB Programlarına İlişkin Kalite Standartlarına Hakkında Görüşleri

1.Programa İlişkin Standartlar;	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss
Görüşleri						
Boyutlar	Öğretim Elemanı		Öğretmen		Öğretmen Adayı	
Öğrenci Kabulüne İlişkin	4,31	0,53	4,03	0,80	4,26	0,59
Programın Felsefesine- Hedeflerine İlişkin	4,36	0,39	4,29	0,63	4,28	0,59
Eğitim Programının İçeriğine İlişkin	4,28	0,44	4,10	0,68	4,23	0,63
Öğretme/ Öğrenme Statejilerine/ Yöntemlerine ilişkin,	4,43	0,57	4,21	0,83	4,27	0,73
Güvenlik ve Sağlık Hizmetlerine İlişkin	4,20	0,79	4,09	0,98	4,20	0,83
Özel Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin	4,42	0,41	4,10	0,86	4,26	0,80
Rehberlik ve Destek Hizmetlerine İlişkin	4,37	0,46	4,16	0,87	4,20	0,80
İnsan Kaynakları İlişkin	4,30	0,57	4,11	0,82	4,15	0,84
Kütüphane ve Teknoloji Merkezine İlişkin	4,33	0,53	4,22	0,83	4,26	0,68
Tesisler ve Donanıma İlişkin	4,32	0,52	4,18	0,86	4,12	0,81
Finansmana İlişkin	4,30	0,70	4,08	0,91	4,09	0,80
Programı Değerlendirmeye ve Geliştirmeye İlişkin	4,31	0,57	4,16	0,83	4,15	0,85
Toplumsal Standartlara İlişkin	4,50	0,38	4,43	0,56	4,39	0,62
Özel Alana İlişkin	4,43	0,56	4,44	0,57	4,32	0,65
Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin	4,45	0,54	4,26	0,85	4,25	0,74

DKAB Öğretmen Yetiştirme Programlarında Kalite standartları boyut boyut ele alındığında, genel olarak öğretim elemanlarının ortalaması diğer gruplara göre daha yüksek çıkmıştır. DKAB programının hazırlanmasından değerlendirilmesine kadarki süreçte en etkili şekilde yer alan öğretim elemanları olduğu için, yüksek olduğu söylenebilir. Tüm boyutlar dikkate alındığında, öğretmenlerin ortalaması diğer iki gruba göre daha düşük çıkmıştır. Öğretmenler üniversite derslerinden uzak oldukları ve daha çok uygulamayla ilgilendikleri için öğretmen yetiştirme programı hakkında diğerlerine göre daha az bilgi sahibi oldukları dile getirilebilir. Halbuki öğretmen eğitiminde standartlar, öğretmen adayları, eğitimciler,

aileler, işverenler ve ilgili kurumlar gibi paydaşlar arasında işbirliği içinde geliştirilir (Colleen, 1999: 29).

Öğretmen adaylarının fakülteye “öğrenci kabulüne ilişkin” standartlarının ortalamasının öğretmenlerin ortalamasından yüksek olduğu gözlenmektedir. Öğretim elemanları için en yüksek standart ortalaması program mezununda bulunması gereken toplumsal standartlarda çıkmıştır.

“Fakülteye öğrenci kabulüne ilişkin” standart öğretmenlerin ortalamasının en düşük ($\bar{X}=4,03$) olduğu standarttır. Öğrenci kabul standartlarını ele alan O'Brien (2005), fakültenin bir kabul politikası ve prosedürü geliştirilip yazılmış olmasını dile getirmiştir. O'Brien'e göre öğrencilerin hangi ölçütlerle fakülteye kabul edileceği kapsamlı bir değerlendirme sistemi ile açık bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir. “Eğitim programının içeriği” standardına en fazla öğretim elemanlarının katılmalarının nedeni içerik hakkında en fazla onların bilgi sahibi olmalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

“Öğretme-Öğrenme Stratejilerine/Yöntemlerine İlişkin” standardın öğretim elemanları tarafından çok önemli kabul edildiği görülmektedir. Bunun nedeni, öğretim elemanlarının öğretmen adaylarına hedefleri kazandırırken, strateji ve yöntem öğretmek istemeleri olabilir. “Güvenlik ve Sağlık Hizmetlerine İlişkin” standardı en fazla öğretim elemanları ve öğretmen adayları önemli görmüşlerdir. Bunun sebebi, öğretim elemanlarının uygun koşullarda eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütme istekleri ve öğrencilerin de güzel bir ortamda eğitim almak istedikleri olabilir. “Güvenlik ve sağlık hizmetlerine ilişkin” standartların ortalaması hem öğrenciler, hem de öğretim elemanları için aynıdır ($\bar{X}=4,20$).

“Özel Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin” standartlarına en fazla öğretim sürecinin içinde olan ve bu süreci yürüten öğretim elemanları ($\bar{X}=4,46$) katılmışlardır. Bu sonuç, öğretim elemanlarının bireysel farklılıkları dikkate aldıklarını da göstermektedir. Özel eğitimde öğrencilerin sorunları dikkate alınarak, öğretmenlere daha fazla sorumluluk düşmektedir. Blanton ve diğ (2006), öğrenci çıktıları ve özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin yetişmesi için kaliteli öğretmen ihtiyacı arasında ki ilişkisi incelemiştir. The Council for Exceptional Children (CEC), özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimi için 2001'de 10 taneden oluşan bir standart listesi yayınlamıştır. (Blanton ve diğ, 2006: 121). Özel eğitim ihtiyaçlarına ilişkin standartlarda özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin, eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için uygun ortamlar sağlanır standardıyla örtüşmektedir.

“Rehberlik ve destek hizmetlerine” ilişkin standartları en fazla öğretim elemanlarının önemsedikleri söylenebilir. “İnsan Kaynaklarına İlişkin” standardı en çok öğretim elemanları önemsemektedir. Bu durum ders yükünün çok fazla olduğu fakültelerde öğretim elemanlarının personel ihtiyacını dile getirme şekli olarak görülebilir. Buna karşın, öğretmen adayları bu standarda daha az katılmışlardır. Öğretmen adayların personelin ya da hizmetin yetersizliği konusunda farkındalık kazanmamış olabilirler. Üniversitede ki hizmet ve etkinlikleri uygulayacak personeli öğretmenlerin çok fazla önemsedikleri görülmektedir.

“Kütüphane ve teknoloji merkezine” ilişkin standartlarda üç meslek grubunun da ortalaması birbirine yakın olduğu söylenebilir.

En fazla öğretim elemanlarının ($\bar{X}=4,32$), “tesisler ve donanıma ilişkin” standartlara önem verdikleri görülmektedir. “Finansmana ilişkin standartları öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının çok önemsedikleri söylenemez. Öğretim elemanları yükseköğretim sisteminin içinde oldukları için finansman yönetimini daha çok önemsedikleri söylenebilir. Öğretim elemanlarının tesis ve donanımın eğitim programında ne kadar etkili olduğundan haberdar oldukları söylenebilir.

“Programı Değerlendirmeye ve Geliştirmeye İlişkin” standartlar daha çok öğretim elemanları için önemli görülmektedir. Yükseköğretimin akreditasyonunda eğitim programının standartlarının belirlenirken, hem programın içeriği, hem de programın değerlendirilmesine ilişkin standartların belirlenmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. DKAB öğretmen yetiştirme programında standartlar belirlenirken aynı metot uygulanmıştır (Aktan ve Gencel, 2007).

“Özel alan (din eğitimi)” standart ortalaması en yüksek olan grup öğretmenlerdir. Öğretmenlerin alanda oldukları için konunun önemini daha iyi kavradıkları söylenebilir. “Toplumsal standartları” en fazla önemseyenler öğretim elemanları ($\bar{X}=4,50$) olmuştur. Din eğitiminde toplumsal ihtiyaçların ve beklentilerin önemli olduğu kabul edilebilir. Öğretim elemanları da bu beklentileri göz ardı etmedikleri söylenebilir.

“Öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirmeye” ilişkin standardının ortalaması öğretim elemanları için yüksektir ($\bar{X}= 4,45$). Programlarda kalite standartları belirlenirken, programa ilişkin standartlar arasında eğitim programının içeriğine ilişkin standartlar rehberlik ve destek hizmetlerine ilişkin standartlar, öğrencinin başarısını ölçme ve değerlendirmeye ilişkin standartlar yer almaktadır (Bıyık, 2002, 18).

SONUÇ

‘Kalite’ üniversitenin bir hayat felsefesi haline dönüştüğünde ancak daha kaliteli bir üniversite ortaya çıkabilir. Bu hayat felsefesinin geçerli hale gelmesi için üniversitede kaliteyi hem öğretim elemanının, hem çalışanların, hem de öğrencilerin benimsemeleri gerekmektedir. Üniversitelerde nitelik ve kalitenin korunması ve geliştirilmesi, uzun deneyimlere ve geleneğe dayalı bir yükseköğretim anlayışı ve kültürünün ürünü olarak ortaya çıkmıştır (Özer ve diğ., 2010: 29).

Yüksek eğitim ve öğretimde kalitenin vazgeçilmez bir unsuru olarak kalite standartlarının, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Yetiştirme Programlarında da belirlenmesi bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Rowe (2007)’e göre, kaliteli öğretmen yetiştirme standartlarının yeri arasında deneysel ve toplumu ilgilendiren ahlaki sorumluluğun yeri de önemlidir. Bu nedenle bu standartlar belirlenirken program uygulayıcılarının, program mezunlarının ve program öğrencilerinin görüşleri alınmıştır.

YÖK tarafından akreditasyon amaçlı olarak geliştirilen öğretmen eğitimi program standartları; “Öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi”, “Öğretim elemanları”, “Öğrenciler”, “Fakülte-okul işbirliği”, “Tesisler, kütüphane ve donanım”, “Yönetim” ve “Kalite güvencesi” olmak üzere yedi alan ve başlangıç, süreç ve ürün standartları olmak üzere üç gruptan oluşmaktadır” (Kavak, 1999 : 6, YÖK, 1999 : 3).

DKAB öğretmen yetiştirme programlarına ilişkin kalite standartları belirlenirken bunları göz önüne almak gerekmektedir. DKAB Öğretmen Yetiştirme Programlarına ilişkin standart ölçeği iki ana başlık altında, 15 boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte toplamda 80 standart yer almaktadır. Araştırmamızda sadece boyutlar ele alınmıştır.

Tüm boyutlar dikkate alındığında, öğretmenlerin ortalaması diğer iki gruba göre daha düşük çıkmıştır. Öğretmenler üniversite derslerinden uzak oldukları ve daha çok uygulamayla ilgilendikleri için öğretmen yetiştirme programı hakkında diğerlerine göre daha az bilgi sahibi oldukları dile getirilebilir.

Öğretim elemanlarının, DKAB Öğretmen yetiştirme programlarına ilişkin standartları için cevaplarının çoğu ‘çok önemlidir’, bir kısmı ise ‘oldukça önemlidir’ şeklindedir. Öğretim elemanları için DKAB Öğretmen yetiştirme standartlarının çok önemli olduğu söylenebilir. Öğretim elemanlarının en çok katıldıkları standartlar toplumsal standartlarla ilgili olanlardır ve en az katıldıkları standartlar ise güvenlik ve sağlık hizmetlerine ilişkin standartlardır.

Öğrenciler (öğretmen adayları) DKAB öğretmen yetiştirme programlarına ilişkin standartların ‘çok önemli’ ve ‘oldukça önemli’ olduğu görüşlerini taşımaktadırlar. “Fakülteye Öğrenci Kabulüne İlişkin Standartları” en fazla öğrenciler için önem taşıdığı görülmektedir. Zientek (2007), eğitim programları hazırlanırken, öğrencilerden yüksek standart beklentisinin öğretmenlerin standartlarıyla ve öğretmen yetiştirme standartlarının öğrenci standartlarına paralel olması gerektiği üzerinde durmaktadır. Kaliteli eğitim programları, belirlenmiş ve çağın gereklerine uygun olarak sürekli gözden geçirilen kalite standartları ile sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aktan, C.Can & Ufuk Gencil, U. (2007). “ Yüksek Öğretimde Akreditasyon”, içinde: C.Can Aktan, *Değişim Çağında Yüksek Öğretim, Global Trendler- Paradigmat Yönelimler*, İzmir: Yaşar Üniversitesi.
- American Society for Quality. (2013). <http://asq.org/standards/standards-101-what-is-a-standard>, Erişim tarihi: 12/07/2013.
- Bıyık, C. (2002). *Yükseköğretimde Kalite Değerlendirilmesi ve Akreditasyon Kriterleri*, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi,18.
- Blanton, L.P., Sindelar, T.P. and Correa, I.V. (2006). Models and Measures of Beginning Teacher Quality, *The Journal of Special Education*, Vol. 40/No: 2.
- Colleen, L.(1999). *Managing Universities and College: Guides to Good Practice; Quality and Standards*. Buckingham-Philadelphia: Open University Press.
- ENQA, (2008). *Quality procedures in the Eurupen higher education area and beyond: Second ENQA survey*. Helsinki: ENQA.
- Erişen, Y. (2001). *Öğretmen Yetiştirme Programlarına İlişkin Kalite Standartlarının Belirlenmesi ve Fakültelerin Standartlara Uygunluğunun Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ingvarson, L. ve Rowe, K. (2007). "Conceptualising and evaluating teacher quality: Substantive and methodological issues" http://research.acer.edu.au/learning_processes/8, Erişim tarihi: 21/02/2013
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Nobel, s 77.

- Kavak, Y. (1999). Öğretmen Yetiştirmede Yeni bir Yaklaşım Doğru: Standartlar ve Akreditasyon. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 5 (20), 313-324.
- Kline, R, B.(2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling, Second Education*, New York: The Guilford Press.
- Meydan, C.H ve Şeşen, H.(2011). *Yapısallık Eşitlik Modellemesi AMOS Uygulamaları*, Ankara: Detay.
- Miraz, Maria J.G. (2007). *Building a European Dimension of Quality Assurance in Higher Education*, Master's Thesis, Sabancı Üniversitesi.
- O'brien, S. (2005). Quality Standards Quality Framework Initiative ForYou threach & Senior Traveller Training Centres, *Quality Framework Co-ordinator. Louth, Britain: CSM Print Solutions*.
- Özer, M., Gür, S,B., ve Küçükcan, T. (2010). *Yükseköğretimde Kalite Güvencesi*. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, s13.
- Rowe, L.I.K. (2007). Conceptualising and Evaluating Teacher Quality: Substantive and Methodological Issues, *Australian National University, February*.
- YÖK. (1999). *Türkiye'de Öğretmen Eğitiminde Akreditasyon ve Standartlar. YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitim'i Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi*. Ankara: YÖK.
- Zientek R.L. (2007). Preparing High-Quality Teachers: Views From the Classroom. *American Educational Research Journal*, Vol. 44, No. 4, pp. 959 –1001.